

१. उजुरीको पृष्ठभूमी

मोदी बास बसेको हायत होटलमा डुब्यो सरकारी सम्पत्ति !पर्यटन मन्त्रिले सरकारी सम्पत्ति फिर्ता गराउलान् त ? यो होटलमा १५० रोपनी जग्गा लगानी गरे वापत् होटलको ३९ प्रतिशत शेयर नेपाल सरकार (तारा गाउँ विकास समिति) ले पाएको थियो । तर अहिले रहस्यमय तरिकाले घटाएर ९ प्रतिशतमा खुम्च्याइएको छ । जहाँ दुई दशकदेखि नेपाल सरकारको ठूलो लगानी डुबिरहेको लगायतको व्यहोराको उजुरी उपर छानविन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न खटाइएकोमा निम्नानुसारको प्रतिवेदन पेश गरेका छौं ।

२. छानविनको विषयवस्तु तथा कार्यक्षेत्र

नेपाल सरकार तारा गाउँ विकास समितिले हायत रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडमा गरेको लगानी तथा सो को वर्तमान अवस्था साथै तारा गाउँ विकास समितिका अध्यक्ष प्रल्हाद नेउपाने उपरका आरोपहरूका उजुरीहरूको छानविन गरी सो को प्रतिवेदन पेश गर्ने ।

३. छानविनको विधि-

उजुरीहरूले औल्याएको विषयवस्तुको अध्ययन पश्चात तारा गाउँ विकास समितिको कार्यालय र तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स (हायत होटल) को स्थलगत अनुगमन/निरिक्षण तथा सम्बन्धित पक्षका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूसँग छलफल गरी आवश्यक कागजात एवं लिखित राय प्रतिक्रिया सहितको जवाफ माग गरी प्राप्त कागजातहरू, ऐन, नियम तथा निर्देशिका समेतको अध्ययनबाट प्रतिवेदन तयार गरिएको ।

४. उजुरीमा उठाइएका विषयवस्तुहरू:-

१. तारा गाउँ विकास समितिले होटल हायतमा १५० रोपनी जग्गा लगानी गरे वापत होटलको ३९ प्रतिशत शेयर पाएकोमा अहिले रहस्यमय तरिकाले शेयर घटाएर ९ प्रतिशतमा खुम्च्याइयो यसरी दुई दशक देखि नेपाल सरकारको ठूलो लगानी डुबिरहेको छ ।
२. तारा गाउँ विकास समितिका अध्यक्ष प्रल्हाद नेउपाने, निजका वकिल र होटल सञ्चालक सराफी मिलेर तारा गाउँको १५० रोपनी (दश अरबको) जग्गाको लिजको पुनः मूल्य नगरी जग्गा निल्दैछन्।
३. अध्यक्ष प्रल्हाद नेउपानेले १५० रोपनी जग्गाको पुनः मूल्याङ्कन गर्न नमान्ने ।
४. अफिसको लागि साथी टिकाराम भट्टराईको घर भडामा लिएको, निजलाई कानुनी सल्लाहकारबनाएको र कानुनी सल्लाहकार, अध्यक्ष प्रल्हाद र मारवाडी सराफी मिलेर सरकारी सम्पत्ति १० अरबको जग्गामा मोलमोलाई गरेको ।
५. बा २ झ ३७४८ को सरकारी गाडीको दुरुपयोग गरी फेरी/फेरी केटी बोक्ने, कर्मचारीलाई थर्काउने, राती राती उक्त गाडीमा केटी लिएर वेश्यावृत्ति गर्न ठमेल जाने, जाँड रक्सी खाने, विल अफिसलाई तिराउन लगाउने सम्बन्धमा ।
६. तारा गाउँको अरबौको जग्गाको मुद्दामा सरकारलाई हराउने, मन्त्री र सचिवलाई वाडनुपर्ने भन्दै हायत होटलको मारवाडीबाट करोडौं चलखेल तथा मोलमोलाई गरेको ।

७. हायतका कर्मचारी गोविन्दराम परियारलाई दलालीको भुमिकामा प्रयोग गरी करोडौं रुपैयाँ चलखेल गरेको।
८. अध्यक्ष प्रल्हाद न्यौपानेले अनैतिक कार्य गरी अकुत सम्पति आर्जन गरेको भन्ने सम्बन्धमा।
९. अध्यक्ष प्रल्हाद न्यौपानेले नेता, नातागोतालाई महँगो होटलमा जमघट गराई पर्यटन तथा टुरिष्ट विकासको नाममा खर्च गरी विल भुक्तानी अफिसबाट लिएको सम्बन्धमा।
१०. साथिभाई, राजनितीक मान्छे बोलाएर खाजा खुवाई, खाजा खर्च वापत अनियमितता गरेको।
११. नेउपाने आफैले काज लेखी व्यक्तिगत घुमफिर गरी भ्रमण प्रतिवेदन विना नै भत्ता खाने गरेको।
१२. नेउपानेले सरकारी गाडीको प्रयोग गरी मर्मत विल बनाई कर्मचारीलाई थर्काएर खाने गरेको।

५. उजुरीको विषयवस्तुका सम्बन्धमा देखिएका तथ्यहरू-

- ☞ नेपाल महिला सङ्गठन, काठमाडौं बाट सञ्चालन गरिने बहु-उद्देश्यीय दिर्घकालिन योजनाको लागि बौद्ध गाउँ पञ्चायत हाल काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ६ अन्तर्गतको जम्मा ३४७-९-०-० जग्गा प्राप्त गर्न जग्गा प्राप्ती ऐन, २०१८ बमोजिम श्री ५ को सरकारले मिति २०२६/०४/२० गते नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सो बमोजिम प्राप्त भएको उक्त जग्गा नेपाल महिला सङ्गठन खारेज भएपछि श्री ५ को सरकारबाट २०३४ सालमा तारा गाउँ विकास समिति गठन भई सम्पूर्ण सम्पत्ति तारा गाउँ विकास समितिको हुन आएको। (श्रोत: २०५९ दे.पु.नं. ८७७८ को मुद्दामा सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६/०१/२१ गते भएको फैसला कागजात)
- ☞ मिति २०२६ सालमा अधिग्रहणका लागि सूचना प्रकाशित गरी प्राप्त भएको उक्त जग्गा संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय अन्तर्गतको तारा गाउँ विकास समितिले २०४८ सालमा नापजाँच गरी ३०४ रोपनी जग्गा आफ्नो नाउँमा ल्याएको देखिएको।
- ☞ तारा गाउँ विकास समितिले मिति २०४८/०४/२० गते द राइजिड नेपाल राष्ट्रिय दैनिकमा सूचना प्रकाशन गरी निजी क्षेत्रहरूलाई संयुक्त उद्यम साझेदारमा सहभागी भई ३०० वटा कोठा भएको उच्च कोटीको पाँचतारे रिसोर्ट स्थापित गरी यसको निर्माण सजावटमा नेपाली कला र संस्कृतिको सकेसम्म प्रतिबिम्बित गर्ने प्रस्ताव पेश गर्न आव्हान भएअनुसार सर्राफ/ICTC समूहको प्रस्ताव छनोट भई तारा गाउँ विकास समिति र सर्राफ/ ICTC समूहविच मिति २०४८/०९/१० मा MOU भएको देखिन्छ। उक्त सम्झौताको बुँदा नं. ४ मा ३०४ रोपनी जग्गामध्येबाट १५० रोपनी जग्गा तारा गाउँ विकास समितिको ईक्यूटी अधिकारमा रूपान्तरण हुने, त्यस समयमा शेयर मूल्य प्रिमियममा भएपनि परियोजनामा तारा गाउँ विकास समितिको ईक्यूटी शेयर अंकित मूल्यमा रूपान्तरण गर्न पनि दुबै सहमत रहेको तथा थप ईक्यूटी नभएसम्मको लागि कम्पनी रजिष्ट्रेशन भएको मितिबाट कम्पनीले आपसी सहमतिमा थप १५४ रोपनीको भाडा तारा गाउँ विकास समितिलाई भुक्तानी गर्नेछ भनी उल्लेख गरेको देखियो।
- ☞ तारा गाउँ विकास समिति र राधेश्याम सर्राफ समेत बीच संयुक्त लगानी सम्बन्धि सम्झौता गरी तारा गाउँ क्षेत्रमा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेड स्थापनाको लागि तारा गाउँ विकास समिति अन्तर्गत रहेको ३०४ रोपनी जग्गा मध्ये १५० रोपनी जग्गा प्रति रोपनी रु १० लाखका दरले उक्त लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिले शेयर लगानी गर्ने र बाँकी १५४ रोपनी लिजको रूपमा दिने मं.प. बै.सं. ५१।०४९ को श्री ५ को सरकारको निर्णय। (श्रोत: श्री ५ को सरकार मन्त्रपरिषद् सचिवालयको च.नं. ४७१/०४९, मिति २०४९/०८/०५ को पत्र)

☞ तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिको १५० रोपनी (का.म.न.पा. बौद्ध स्थित) जग्गा प्रति रोपनी रु.१० लाखका दरले रु.१५ करोड र त्यसमा भएका भवनहरुको मूल्याङ्कन लगायत गरी आएको रु.२ करोड समेत जम्मा रु १७ करोड बराबरको शेयर लगानी भएको।

☞ 1992Oct8(२२, असोज २०४९)कोतारा गाउँ विकास समिति र संयुक्त लगानी साझेदार विच भएको

Joint Venture agreement अनुसार कम्पनिको पूँजी, शेयर स्वामित्व र प्रतिशत

I. Company's equity	Rs. 750000000/-
II. Loans/credit facilities	Rs. 750000000/-
Total	Rs. 1500000000/-

क्र.सं.	शेयर खरिदकर्ता	शेयर संख्या	शेयर पूँजी रु.	प्रतिशतमा
१	तारा गाउँ विकास समिति	१७,००,०००	१७,००,००,०००।-	३९.७७
२	संयुक्त लगानी साझेदार	२५,७५,०००	२५,७५,००,०००।-	६०.२३
	जम्मा	४२,७५,०००	४२,७५,००,०००।-	१००

- Equity रकममध्ये रु.४२,७५,०००००। बराबरको ४२,७५,००० हजार कित्ता शेयर तारा गाउँ विकास समिति र संयुक्त लगानी साझेदारले लिएका ।
- Equity रकममध्ये बाँकी रु.३२,२५,०००००। बराबरको शेयर सर्वसाधारण, वित्तिय संस्था, विदेशी कम्पनी र अन्यलाई जारी गर्ने ।

एशियालीविकासबैंकसँग मे १९९४ मा भएको सम्झौता ताथ कम्पनीको प्रबन्धपत्रमा भएको व्यवस्था अनुसार शेयर संरचना तपसिल बमोजिम परिवर्तन भएको देखिन्छः

क्र.सं.	शेयर खरिदकर्ता	शेयर पूँजी रु.	प्रतिशत (७५ करोडको आधारमा)	संस्थापक लगानीकर्ता विच ४२.७५ करोडको आधारमा
१	तारा गाउँ विकास समिति	१७,००,००,०००।-	२२.८५	-
२	संयुक्त लगानी साझेदार (सर्वाफ र श्रेष्ठ)	३०,७५,००,०००।-	४१.३२	-
३	सर्वसाधारण	१२,००,०००००।	१६.१३	
४	बैंक तथा वित्तिय संस्था र अन्य	१४,६५,८७,५००	१९.७०	
	कूल जम्मा	७४,४०,८७,५००।-	१००	

द्रष्टव्य(*) शुरुमा पाँच करोड बराबर शेयर हायात इन्टरनेशनल कर्पोरेशन संयुक्त राज्य अमेरीकाले खरिद गर्ने भनेर छुट्टाइएकोमा हायातले त्यस बखत असमर्थता जनाएको हुनाले सो छुट्टाइएको साधारण शेयरहरु "ख" बर्गका संयुक्त लगानी साझेदार (VP)ले खरिद गरि लिएको समेत ।

कम्पनीको साधारण सभाको निर्णयानुसार २६ मार्च २००६(२०६३।०१।१३) मा ५:३ अनुपातमा हकप्रद शेयर जारी गरिए पश्चात जम्मा पूँजी रु. ७४.४० करोडबाट बृद्धि भई १०८.९० करोड पुगेको आधारमा शेयर प्रतिशत संरचनामा परिवर्तन भएको। हकप्रद शेयर लिन सन् २०१२/२०१३(आ.व. २०६९/०७०) सम्म खुल्ला गरिएतापनि तारा गाउँ विकास समितिले आफ्नो भागको हकप्रद शेयर लिन मञ्जुर नगरेको ।

क्र.सं.	नाम	हालको शेयर पूँजी	हालको शेयर प्रतिशत	परिवर्तित शेयर पूँजी	परिवर्तित शेयर प्रतिशत
१	तारा गाउँ विकास समिति(क वर्ग)	१७ करोड	२२.८५	१७ करोड	१५.६२
२	संयुक्त लगानी साझेदार (सर्वाफ र	३०.७५ करोड	४१.३३	४९.२० करोड	४५.२०

	श्रेष्ठ) (ख वर्ग)				
३	सर्वसाधारण (ग वर्ग)	१२ करोड	१६.१३	१९.२० करोड	१७.६४
४	बैंकहरु, वित्तीय संस्थाहरु र अन्य (घ वर्ग)	१४.६५ करोड	१९.७०	२३.४५ करोड	२१.५५
	कूल जम्मा	७४.४० करोड	१००	१०८.८५ करोड	१००

☞ ऋणकोपुनर्तालिकिकरणपश्चातकम्पनीऐन २०६३ कोदफा ५६ को देहाय ९ बमोजिम बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसँगको सम्झौतामा भएको व्यवस्था अनुसार २३ अप्रिल २००७(वि.सं. २०६४/०१/१०) मा रु. ५८.६० करोड ऋणलाई साधारण शेयरमा र व्याज रकम मध्येको केही रकम रु. २१.२० करोडलाई अग्राधिकार शेयरमा परिवर्तन गरिएको हुनाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको शेयर प्रतिशत बढ्न गएको र संस्थापक र सर्वसाधारण शेयरधनीहरुको शेयर प्रतिशत घट्न गएको ।

क्र.सं.	नाम	हालको शेयर पूँजी	हालको शेयर प्रतिशत	परिवर्तित शेयर पूँजी	परिवर्तित शेयर प्रतिशत
१	तारा गाउँ विकास समिति(क वर्ग)	१७ करोड	१५.६२	१७ करोड	१०.१५
२	संयुक्त लगानी साझेदार (सर्वाफ र श्रेष्ठ) (ख वर्ग)	४९.२० करोड	४५.२०	४९.२० करोड	२९.३८
३	सर्वसाधारण (ग वर्ग)	१९.२० करोड	१७.६४	१९.२० करोड	११.४७
४	बैंकहरु, वित्तीय संस्थाहरु र अन्य (घ वर्ग)	२३.४५ करोड	२१.५५	८२.०४ करोड	४९
	कूल जम्मा	१०८.८५ करोड	१००	१६७.४४ करोड	१००

☞ ऋण पुनर्तालिकिकरणको व्यवस्था अनुसार २३ अप्रिल २००७(वि.सं. २०६४/०१/१०) मा जारी गरिएको अग्राधिकार शेयरलाई १४ जुलाई २०१४(वि.सं. २०७१/०३/३०) मा साधारण शेयरमा परिवर्तन गरिएको हुनाले बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शेयर प्रतिशत अझ बढ्न गएको र संस्थापक र साधारण शेयरधनीहरूको शेयर प्रतिशत घट्न गएको थियो।

क्र.सं.	नाम	हालको शेयर पूँजी	हालको शेयर प्रतिशत	परिवर्तित शेयर पूँजी	परिवर्तित शेयर प्रतिशत
१	तारा गाउँ विकास समिति(क वर्ग)	१७ करोड	१०.१५	१७ करोड	९.०१
२	संयुक्त लगानी साझेदार (सर्पा र श्रेष्ठ) (ख वर्ग)	४९.२० करोड	२९.३८	४९.२० करोड	२६.०८
३	सर्वसाधारण (ग वर्ग)	१९.२० करोड	११.४७	१९.२० करोड	१०.१८
४	बैंकहरू, वित्तीय संस्थाहरू र अन्य (घ वर्ग)	८२.०४ करोड	४९	१०३.२६ करोड	५४.७३
	कूल जम्मा	१६७.४४ करोड	१००	१८८.६६ करोड	१००

☞ तारा गाउँ विकास समितिको भागमा परेको हकप्रद शेयर रु.१०.२० करोडको लिएको भए शेयर १३.६८% हुने जिकिर रिजेन्सी होटलको रहेको।

☞ समितिको बौद्ध स्थित हयात रिजेन्सी होटल परिधि बाहिरका केही टुक्रा जग्गाहरू अतिक्रमण भएको स्थलगत अनुगमनबाट देखिएको।

☞ सार्वजनिक लेखा समितिको मिति २०५०/०९/२१ र मिति २०५०/१२/१८ को निर्देशन घर जग्गाको यथार्थ मूल्याङ्कन हुन नसकेको देखिएतापनि १५० रोपनी जग्गामा संचालन गर्न भनि प्रस्ताव गरिएको अन्तर्राष्ट्रियस्तरको होटल संचालन गर्न इच्छुक पार्टिले समितिले तोकेको मूल्याङ्कनलाई स्वीकार गरी प्रचलित नियम बमोजिम होटल संचालन गर्न समितिसँग सम्झौता पनि गरी सकेको देखिएकोले समितिले आफ्नो हितलाई ध्यानमा राखि कारवाही अगाडी बढाउन आवश्यक देखिन्छ। बाँकी १५४ रोपनी जग्गाको हकमा उचित तबरले पुनर्मूल्याङ्कन गरी उपयोग गर्न निर्देशन दिएको।

☞ **तारा गाउँ विकास समिति र तासागाउँ रिजेन्सिहोटलबिचमिति २०५१/०२/०५ मा भएको जग्गाको भाडा सम्झौता:**

तारा गाउँ विकास समिति तथा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेड बीच २०५१/०२/०५ गते भाडा सम्झौता भएको देखिन्छ। उक्त भाडा सम्झौताको बुँदा नं. १.२ मा हस्ताक्षर गरेको मितिदेखि १ वर्ष पूरा भएको दिनमा प्रति रोपनी रु.१०,००० (दश हजार) का दरले एक वर्षको अग्रीम भाडा कम्पनीले तारा गाउँ विकास समितिलाई प्रत्येक वर्ष बुझाउने, बुँदा नं. १.३ मा हस्ताक्षर गरेको मितिदेखि १० वर्षको अवधिभित्र भाडामा दिइएको जग्गाको रकम नबढ्ने तर १० वर्ष समाप्त भएपश्चात प्रतिवर्ष आधार बहाल रकममा प्रतिवर्ष १० प्रतिशतका दरले बहाल रकम बृद्धि गरिने कुरा उल्लेख भएको छ। बुँदा नं. २.१ ले सम्झौताको अवधि ४९ वर्षको हने कुरा उल्लेख गरेको छ। बुँदा नं. २.३ ले आपसी सहमतिमा यस अवधिको लागि यो सम्झौता नवीकरण गर्न सकिने कुरा उल्लेख गरेको छ। बुँदा नं. २.४ मा १४८ रोपनी जग्गाको स्वामित्व कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण गरेपश्चात यो सम्झौता स्वतः समाप्त हुने व्यवस्था रहेको छ। बुँदा नं. ५.१ मा होटल व्यापारिक प्रयोजनको लागि सञ्चालनमा आएको ५ वर्षभित्र तारा गाउँ विकास समिति आफ्नो अधिनमा रहेको तथा भाडामा दिएको पूरै १४८ रोपनी जग्गा पारस्परिक रूपमा सहमत गरिएको समयमा कम्पनीलाई हस्तान्तरण गर्नेछ भनी तारा गाउँ विकास समितिद्वारा गरिएको विना शर्त तथा परिवर्तित प्रतिज्ञा रहेको छ। तारा गाउँ विकास समितिद्वारा गरिएको विना शर्त तथा परिवर्तित प्रतिज्ञा रहेको छ। तारा गाउँ विकास समितिको मिति २०५१/०१/०४ गतेको बैठकबाट जग्गाको लिज सम्झौता स्वीकृत गरेको देखिन्छ भने मिति २०५१/०२/०५ को बैठकबाट सम्झौताको अवधि २९ वर्षबाट ४९ वर्ष कायम गरेको देखिन्छ।

☞ **अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०७६/०६/०२ को निर्णय:**

- ☛ २०४९ साल मंसिर ४ गते बसेको श्री ५ को सरकार मन्त्रीपरिषद्ले "माननीय प्रधामन्त्रीको अनुमति लिई माननीय पर्यटन मन्त्रीले प्रस्तुत गर्नुभएको तारा गाउँ विकास समिति र राधेश्याम सर्राफसमेत बीच संयुक्त लगानी सम्बन्धी सम्झौता गरी तारा गाउँ क्षेत्रमा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेड स्थापनाको लागि तारा गाउँ विकास समिति अन्तर्गत रहेको ३०४ रोपनी जग्गा मध्ये १५० रोपनी जग्गा प्रति रोपनी रु.१० लाखका दरले उक्त लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिले शेयर लगानी गर्न र बाँकी १५० रोपनी लिजको रूपमा दिने बारे पर्यटन मन्त्रालय मार्फत प्रस्तुत विषयमा उल्लेख भए अनुसार स्वीकृति दिने" निर्णय गरेको देखिन्छ।
- ☛ तारा गाउँ विकास समितिको मिति २०४९/११/०५ गतेको १०७ औं बैठकले ADB सँग MOU गर्ने अधिकार प्रत्यायोजन गरेको देखिन्छ। अर्थ मन्त्रालयको पत्र संख्या ०५३/५४ च.नं. १९९ मिति २०५३/०६/०७४ को पत्रानुसार श्री ५ को सरकारको मिति २०५३/०६/०४ को निर्णयानुसार सम्पत्ति धितो राखी एशियाली विकास बैंकसँग ऋण लिन स्वीकृति प्रदान गरेको देखिन्छ। साथै कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको च.नं. ९३१ मिति २०५३/०५/२१ को पत्रबाट उद्योग विभागबाट स्वीकृत भएको लगानी सम्झौता अनुसार कम्पनीको सम्पत्ति धितो राखी विदेशी संस्थाबाट ऋण लिन कम्पनी ऐन, २०२१ को दफा २५(१)(क) अनुसार स्वीकृति दिएको देखिन्छ। साथै उद्योग विभागको प.सं. च.नं. अ.द. २०६६/०६/०९ को पत्रबाट Investment

Agreement तथा Complementary Loan Agreement मा उल्लेख भए अनुसार एशियाली विकास बैंक, एशियन फाईनान्स एण्ड इन्भेष्टमेन्ट कर्पोरेशन र कोरिया डेभलपमेन्ट बैंकहरूलाई साधारण तथा अप्राधिकार शेयर जारी गर्न स्वीकृति दिएको देखिन्छ।

- ❖ तारा गाउँ विकास समिति तथा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेड बीच २०५१/०२/०५ गते भाडा सम्झौता भएको देखिन्छ। उक्त भाडा सम्झौताको बुँदा नं. १.२ मा हस्ताक्षर गरेको मितिदेखि १ बर्ष पूरा भएको दिनमा प्रति रोपनी रु.१०,००० (दश हजार) का दरले एक बर्षको अग्रिम भाडा कम्पनीले तारा गाउँ विकास समितिलाई प्रत्येक बर्ष बुझाउने, बुँदा नं. १.३ मा हस्ताक्षर गरेको मितिदेखि १० बर्षको अवधिभित्र भाडामा दिइएको जग्गाको रकम नबढ्ने तर १० बर्ष समाप्त भएपश्चात प्रतिवर्ष आधार बहाल रकममा प्रतिवर्ष १० प्रतिशतका दरले बहाल रकम बृद्धि गरिने कुरा उल्लेख भएको छ। बुँदा नं. २.१ ले सम्झौताको अवधि ४९ बर्षको हुने कुरा उल्लेख गरेको छ। बुँदा नं. २.३ ले आपसी सहमतिमा यस अवधिको लागि यो सम्झौता नवीकरण गर्न सकिने कुरा उल्लेख गरेको छ। बुँदा नं. २.४ मा १४८ रोपनी जग्गाको स्वामित्व कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण गरेपश्चात यो सम्झौता स्वतः समाप्त हुने व्यवस्था रहेको छ। बुँदा नं. ५.१ मा होटल व्यापारिक प्रयोजनको लागि सञ्चालनमा आएको ५ बर्षभित्र तारा गाउँ विकास समिति आफ्नो अधिनमा रहेको तथा भाडामा दिएको पूरै १४८ रोपनी जग्गा पारस्परिक रूपमा सहमत गरिएको समयमा कम्पनीलाई हस्तान्तरण गर्नेछ भनी तारा गाउँ विकास समितिद्वारा गरिएको विना शर्त तथा परिवर्तित प्रतिज्ञा रहेको छ। तारा गाउँ विकास समितिद्वारा गरिएको विना शर्त तथा परिवर्तित प्रतिज्ञा गरेको देखियो। तारा गाउँ विकास समितिको मिति २०५१/०१/०४ गतेको बैठकबाट जग्गाको लिज सम्झौता स्वीकृत गरेको देखिन्छ भने मिति २०५१/०२/०५ को बैठकबाट सम्झौताको अवधि २९ बर्षबाट ४९ बर्ष कायम गरेको देखिन्छ।
- ❖ सन् १९९४ मे मा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडर एशियाली विकास बैंकबीच Memorandum of Understanding (MOU) भएको देखिन्छ। सो सम्झौता कार्यान्वयनका लागि कम्पनीले नियमानुसार सञ्चालक समिति तथा साधारणसभामा निर्णय गराई नियामक निकायको स्वीकृति समेत लिई आफ्नो प्रबन्धपत्र तथा नियमावली संसोधन समेत गरेको देखिन्छ।
- ❖ कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको च.नं. ११२३४ मिति २०६१/०१/११ को पत्रबाट कम्पनीको मिति २०६०/०४/२२ मा सम्पन्न भएको वार्षिक/विशेष साधारणसभाले पारित गरेको प्रस्ताव बमोजिम कम्पनीको साविक जारी पूँजी बृद्धि भएको कारणबाट कम्पनीको प्रबन्धपत्र र नियमावलीको सम्बन्धित दफा तथा नियममा भएको संसोधनलाई निर्णयानुसार अभिलेख गरिएको व्यहोरा जानकारी गराएको देखिन्छ। जहाँ साविकको जारी पूँजी रु.१,५०,००,००,०००।- बाट बृद्धि गरी रु.२,२०,००,००,०००।-(दुई अरब बीस करोड) पुर्याईएको देखिन्छ।
- ❖ कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको च.नं. ४१०७ मिति २०६२/०६/०२ को पत्रबाट कम्पनीको मिति २०६२/०५/१२ मा सम्पन्न भएको वार्षिक/विशेष साधारणसभाले पारित गरेको प्रस्ताव बमोजिम कम्पनीको साविक अधिकृत पूँजी बृद्धि गर्न स्वीकृत प्रदान गरिएको, सो कारणबाट र जारी पूँजी बृद्धि भएको कारणबाट कम्पनीको प्रबन्धपत्र र नियमावलीको सम्बन्धित दफा तथा नियममा भएको संसोधनलाई निर्णयानुसार अभिलेख गरिएको व्यहोरा जानकारी गराएको देखिन्छ। जहाँ

साविकको अधिकृत पूँजी रु.२,५०,००,००,०००।- बाट रु ५,००,००,००,०००।-(पाँचसय करोड) पुर्याएको छ तथा जारी पूँजी रु.२,२०,००,००,०००।- बाट बृद्धि गरी रु.२,५०,००,००,०००।-(दुई अर्ब पचास करोड) पुर्याईएको देखिन्छ।

- ❖ नेपाल धितोपत्र बोर्डले एन.आई.डि.सि. क्यापिटल मार्केट्स लि. कमलपोखरीलाई मिति २०६२/११/२१ मा ४४६४५२५ किता हकप्रद शेयर जारी गर्न स्वीकृति दिएको देखिन्छ। होटल घाटामा रहेको र बजारमा होटलको शेयर भाउ घटिरहेकोले हकप्रद शेयर खरिद नगर्ने भनी तारा गाउँ विकास समितिले मिति २०६१/०२/१२ को बैठकले निर्णय गरेको देखिन्छ। पछिल्ला वर्षहरूमा छानविन चलिरहेको र Master Plan बमोजिम तारा गाउँ साँस्कृतिक पर्यटन केन्द्र बनाउन कम्पनी तयार रहेता पनि तारा गाउँ विकास समिति सकारात्मक नभएको कारण तारा गाउँ साँस्कृतिक पर्यटन केन्द्र निर्माण हुन सकेको देखिएन।
- ❖ २०६२ सालमा भएको समीक्षा वर्षहरूमा ७७ प्रतिशत Capital Erosion भएको कुरा कम्पनीको साधारणसभामा भाग लिने व्यक्तिहरूले चासो व्यक्त गरेको अभिलेखबाट देखिन्छ। कम्पनी निरन्तर घाटामा गयो भने कम्पनी ऐन अनुसार लिक्विडेसनमा जानुपर्ने प्रावधान कम्पनी ऐनमा भएको तर सो कुरा बाध्यकारी नभएको पृष्ठभूमिमा कम्पनीले लिएको ऋणलाई शेयरमा परिवर्तन गर्न बैंकहरू सहमत भएको कारणले कम्पनी कानूनको अधिनमा रही कम्पनीले ऋण तथा सो ऋणवापत दिनुपर्ने व्याजलाई शेयरमा परिवर्तन गरेको देखिन्छ। ऋणलाई शेयरमा परिणत गरेपश्चात तारा गाउँ विकास समिति (क वर्ग), संयुक्त लगानी साझेदार लगायत (ख वर्ग) तथा सर्वसाधारण (ग वर्ग) सबैको शेयर प्रतिशत घटेको छ भने बैंकहरू तथा वित्तीय संस्थाहरू र अन्य (घ वर्ग) ले गरेको ऋण लगानीलाई शेयरमा परिणत गरेकोले उनीहरूको शेयर प्रतिशत बढेको देखिन्छ।
- ❖ उद्योग विभागको मिति २०६५/०६/०५ को निर्णयानुसार कम्पनी र एशियाली विकास बैङ्क लगायतका वित्तीय संस्थाहरूबीच आफूले लिएको सावाँ समयमै बुझाउन नसके संस्थाको Interest लाई Performance share तथा Ordinary share को रूपमा विक्री गर्न पाउने गरी भएको पूरक सम्झौताहरू संसोधन स्वीकृति पाउँ भनी पेश गरेको निवेदन उपर कारवाही हुँदा यस विभागमा आवेदन पेश गरेको मिति २०६५/०५/२५ देखि लागू हुने गरी उद्योग दर्ता हुँदाका बखत तोकिएका सम्पूर्ण शर्तहरू यथावत् कायम रहने शर्तमा उल्लिखित पूरक सम्झौता स्वीकृत गरिएको जानकारी विभागको प.सं. च.नं. अ.द. २०६५/६६/२५२-८८६ मिति २०६५/०६/०९ को पत्रबाट जानकारी गराईएको देखिन्छ।
- ❖ उद्योग विभागको प.सं. च.नं. अ.द २०६६/६७/१५८ मिति २०६६/०४/२७ को पत्रबाट कम्पनीलाई Investment Agreement तथा Complementary Loan Agreement मा उल्लेख भएअनुसार एशियाली विकास बैंक, एशियन फाईनान्स एण्ड इन्भेष्टमेन्ट कर्पोरेशन र कोरिया डेभलपमेन्ट बैंकहरूलाई साधारण तथा अप्राधिकार शेयर जारी गर्न स्वीकृति दिएको देखिन्छ।
- ❖ मालपोत ऐन २०३४ को दफा २४ को उपदफा (१) मा "सरकारी, सार्वजनिक वा सामूदायिक जग्गा व्यक्ति विशेषका नाउँमा दर्ता वा आवाद गर्नु गराउनु हुँदैन। तर नेपाल सरकारले सार्वजनिक जग्गा सार्वजनिक प्रयोजनका लागि, सरकारी जग्गा नेपाल सरकारबाट उचित ठहर्याएको कुनै कामको लागि र सामूदायिक जग्गा सम्बन्धित समूदायले उचित ठहर्याएको कुनै कामको लागि

व्यवस्था गर्न यस उपदफाले बाधा पुर्याएको मानिने छैन।" भन्ने उल्लेख भएको हुँदा प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा भएको व्यवस्था अनुसार कम्पनीमा जग्गा शेयर वापत लगानी भएको देखिन्छ। साथै विकास समिति ऐन, २०१३ को दफा ४ बमोजिम व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति लेनदेन गर्न सक्ने अधिकार यस ऐन बमोजिम गठन भएको समितिलाई रहेको देखिन्छ।

- ❖ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०७६/०६/०२ को निर्णयले उजुरीका सम्बन्धमा जे जे बुझ्नु गर्नु पर्ने गरी आवश्यक प्रबन्ध गर्न संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय र तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडलाई निम्न चार विषयमा सुझाव दिई, कम्पनीले सरकारी जग्गा हडप्ने कार्य गरी भ्रष्टाचार जन्य कसुर गरेको भन्ने तथ्य प्रमाणित हुन नआएको भनी उजुरी तामेलीमा राखे निर्णय गरेको देखियो।

१. शेयर अनुपात घटेको सम्बन्धमा:

तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिको लगानीको अनुपात साविकको २२.६७ प्रतिशतबाट घटेर ९.०१ प्रतिशत हुनाको मुल कारणमा समितिले हकप्रद शेयर खरिद नगरेबाट र ऋण पुनसंरचना गरी ऋणलाई साधारण शेयरमा रूपान्तरण र अग्राधिकार शेयरलाई साधारण शेयरमा परिवर्तनबाट भएको देखिन्छ। एशियाली विकास बैंकसँग भएको सम्झौता तथा प्रबन्धपत्र र नियमावली अनुसार रु.७४ करोड ४० लाख चुक्ता पूँजी रहेको अवस्थाबाट मिति २०६२/१२/१३ को हकप्रद र मिति २०६४/०१/१० को ऋण पुनसंरचना गरी ऋणलाई ईक्वीटीमा परिणत गर्दा शेयरपूँजी रु.१६७.४४ करोड अर्थात शुरु पूँजीको १२५ प्रतिशत बृद्धि भई पूँजी संरचनामा परिवर्तन भएको देखियो। हकप्रद शेयर जारी गर्न र ऋण पुनसंरचना लगायतका महत्वपूर्ण दुरगामी महत्व राखे निर्णय गर्दा समितिबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सञ्चालकसहितको समितिबाट निर्णय भई साधारणसभाबाट पारित भएको देखिन्छ। हकप्रद शेयर खरिद गर्न तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडले तारा गाउँ विकास समितिलाई पटकपटक अनुरोध गरेको तर समितिले पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमा अनुरोध गर्नु बाहेक कारवाहीको लागि कुनै अग्रसरता लिएको देखिएन। प्रस्तुत पृष्ठभूमिमा तारा गाउँ विकास समितिले अविलम्ब आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी आफ्नो हिस्साको हकप्रद शेयर प्राप्त गर्न उपयुक्त हुने देखिन्छ।

२. लगानी र प्रतिफलका सम्बन्धमा:

सम्झौता भन्दा बढी भएको परियोजना लागत, हकप्रद शेयर जारी गर्नु अधिको वित्तीय अवस्था विश्लेषण र जारी गर्नुको उपयुक्त कारण, ऋण पुनसंरचना गर्नुपर्ने अनिवार्य अवस्था, अग्राधिकार शेयरलाई साधारण शेयरमा रूपान्तरण, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नलिएको अवितरित हकप्रद शेयर साविक शेयरधनीलाई वितरण गरेको प्रक्रियाका साथै समितिको लगानी र प्रतिफलको अवस्था यकिन गर्ने सम्बन्धमा यथेष्ट छलफल तथा विश्लेषण भए गरेको देखिएन। यसर्थ तारा गाउँ विकास समितिले होटलमा गरेको लगानी र प्रतिफलको विश्लेषण गर्नुका साथै होटलको हालको सम्पत्ति तथा दायित्वको यथार्थ परीक्षण (Due Dilligence Audit) गर्न होटल संचालक समितिको सदस्यको हैसियतले विधिसम्मत ढंगबाट आवश्यक पहल गर्न आवश्यक देखिन्छ।

३. जग्गा भाडा सम्बन्धमा:

तारा गाउँ विकास समितिको स्वामित्वमा रहेको १५० रोपनी जग्गा शेयरमा परिणत गर्ने र १४८ रोपनी जग्गा लिजमा दिने सम्बन्धमा यथार्थ मूल्याङ्कन हुन नसकेको देखिए तापनि समितिले गरेको मूल्याङ्कनलाई स्वीकार गरी तत्कालीन श्री ५ को सरकारको २०४९/०८/०४ को निर्णय र प्रचलित नियम बमोजिम होटल संचालन गर्न समितिसँग सम्झौता गरिसकेको देखिएकोले समितिले आफ्नो हितलाई ध्यानमा राखि कारवाही अगाडि बढाउन प्रतिनिधिसभा, सार्वजनिक लेखा समितिले सोही मितिमा लिजमा दिने जग्गाको सम्बन्धमा "उचित तवरले पूनः मूल्याङ्कन गरी उपयोग गर्ने" सम्बन्धमा दिइएको निर्देशनमा हालसम्म कुनै कारवाही भएको देखिएन। तसर्थ तारा गाउँ विकास समितिको हितलाई ध्यानमा राख्दै सार्वजनिक लेखा समितिको निर्देशन अनुरूप लिजमा दिइएको जग्गाको समय सापेक्ष मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक देखिन्छ।

४. गुरुर्योजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धमा:

गुरुर्योजनामा उल्लेखित सांस्कृतिक केन्द्र लगायतको कार्यान्वयन हालसम्म भएको देखिएन। तसर्थ गुरुर्योजनामा उल्लेखित कार्यहरूको समयबद्ध कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाउन उपयुक्त हुने देखिन्छ।

- ☞ तारा गाउँ विकास समितिका अध्यक्ष श्री प्रल्हाद नेउपाने विरुद्धको उजुरीको सम्बन्धमा प्राप्त जवाफ :
- ❖ अध्यक्ष प्रल्हाद नेउपानेले १५० रोपनीजग्गाको पुनः मूल्याङ्कन गर्न नमान्ने सम्बन्धमा समितिको बौद्ध स्थित ३०४ रोपनी जग्गा मध्ये १५० रोपनी जग्गा र मौजुदा संरचना तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडमा समिति प्रमुख लगानीकर्ता भई शेयरमा लगानी गरेको र बाँकी १४८ रोपनी जग्गा तत्कालिन श्री ५ को सरकारको मन्त्रीपरिषद्को मिति २०४९/०८/०५ को निर्णय बमोजिम सोही तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडलाई ४९ वर्षका लागि पट्टा भाडामा दिएको र सो जग्गाका सम्बन्धमा संघीय संसद प्रतिनिधि सभा, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध समितिबाट गठित उप समितिबाट मन्त्रालयलाई दिएको निर्देशन ("तारा गाउँ विकास समिति अध्ययन अनुगमन सम्बन्धी प्रतिवेदन २०७५" को बुँदा नं. ५.२ को निर्देशन तथा सुझाव खण्ड अन्तर्गत विभिन्न १४ (चौध) वटा बुँदाहरूमा दिएको निर्देशन तथा सुझावका) सम्बन्धमा मन्त्रालयबाट प्राप्त पत्र तत् सम्बन्धमा २०७७/०२/०७ र २०७७/०२/११ मा संचालक समितिको बैठकको निर्णय अनुसार संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमा प.सं. २०७६/०७७ च.नं. २९२ मिति २०७७/०२/०९ को पत्रबाट संचालक समितिको निर्णय अनुसारजग्गा फिर्ता गर्न गराउन आवश्यक कारवाहीका लागि पठाइएको ।
 - ❖ अफिसको लागि साथी टिकाराम भट्टराईको घर भडामा लिएको, निजलाई कानुनी सल्लाहकार बनाएको र कानुनी सल्लाहकार, (अध्यक्ष)प्रल्हाद र माडवाडी सराफी मिलेर सरकारी सम्पति १० अरवको जग्गामा मोलमोलाई गरेको भन्ने सम्बन्धमा:

क) समितिले भाडामा लिई उपभोग गर्दै आएको का.म.न.पा. १३ स्थित ताहाचलको वाल सिस्टमको घर २०७२ सालको भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त भएको र सम्झौताको अवधि समेत समाप्त हुनुका साथै भाडा समेत वृद्धि गर्नुपर्ने अवस्था आएको तथा सवारी जामका कारण कार्यालयका लागि पायक नपर्ने भएकोले समिति संचालक समितिबाट निर्णय भई प्रस्तावित घरको कोठा क्षेत्र समेत खोली सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी प्राप्त विभिन्न प्रस्तावहरू मध्ये समितिको नियमावलीमा व्यवस्था भएको घर भाडा निर्धारण समितिले उपयुक्त ठहर गरेको कम भाडा प्रस्ताव गर्ने घरधनी श्री ईन्दिरा दाहालको का.म.न.पा. १० सहभागिता मार्ग, मध्यवानेश्वरको घर भाडा सम्बन्धी सम्पूर्ण प्रक्रिया पूरा गरी भाडामा लिएको।

ख) समितिको मुद्दामामिलाका सम्बन्धमा बरिष्ठ अधिवक्ता नारायण बल्लभ पन्त लामो समयसम्म अर्बुद रोगबाट ग्रसित भई असामयिक निधन पश्चात समितिका पुराना मुद्दाहरूका साथै नयाँ समेत थपिएकोले समितिको मुद्दा मामिला हेर्न र आवश्यक कानूनी राय सल्लाहका लागि अति आवश्यक भई बरिष्ठ नयाँ कानूनी सल्लाहकार आवश्यक परी तत्कालिन समयमा समिति संचालक समितिको निर्णय अनुसार केही समयका लागि मात्र अधिवक्ता श्री टिकाराम भट्टराईलाई कानूनी सल्लाहकार नियुक्त गरिएकोमा ९ महिना देखि निज भट्टराई कानूनी सल्लाहकार नभई आवश्यकता अनुसार मुद्दा मामिलामा बहस गर्ने कार्यमा मात्र सिमित रहेको।

ग)अध्यक्ष प्रल्हाद र माडवाडी सराफी मिलेर सरकारी सम्पति १० अरवको जग्गामा मोलमोलाई गरेको भन्ने सम्बन्धमा: समितिले हायात होटल लगायत समितिको स्वामित्वमा रहेको अन्य स्थानका जग्गा तथा घरको बहाल उठाउने र त्यस प्रयोजनका लागि अनधिकृत ढंगले समितिको घर जग्गा हडप्ने व्यक्तिको विरुद्ध मुद्दा मामिला गर्नुपर्छ भन्ने राय दिएका कारणले समितिको जग्गा हडपेर वा बहाल नतिरी घरमा बसोबास गर्दै आएका व्यक्तिहरूले हतोत्साही गराउन उजुरी हालेकोउल्लेख भएको।

❖ बा २ झ ३७४८ को सरकारी गाडीको दुरुपयोग गरी फेरी/फेरी केटी बोक्ने, कर्मचारीलाई थर्काउने, राती/राती उक्त गाडीमा केटी लियर वेश्याबृति गर्न ठमेल जाने, जाँड रक्सी खाने, विल अफिसलाई तिराउन लगाउने सम्बन्धमा ।

बा २ झ ३७४८ नम्बरको सरकारी गाडी समितिको कार्यालय खुलेको दिनहरूमा कार्यालय समयमा समितिको दरबन्दीमा कार्यरत सवारी चालकबाट नै सवारी चलाउने र समितिको कामको सिलसिलामा सार्वजनिक विदाका दिन उपत्यका भित्र वा बाहिर सवारी साधन चलाउनु परेको खण्डमा सम्बन्धित मन्त्रालयबाट सवारी चलाउने अनुमित (पास) विना

चलाउने नगरेको र जाँड रक्सी नपिउनेले अफिसलाई विल तिराउने भन्ने विषयको उजुरी झुट्टा तथा चरित्र हत्या गर्ने अभिप्रायले लगाएको ।

- ❖ तारा गाउँको अरवौको जग्गाको मुद्दामा सरकारलाई हराउने, मन्त्री र सचिवलाई वाडनुपर्ने भन्दै हायत होटलको मारवाडीबाट करोडौं चलखेल तथा मोलमोलाई गरेको सम्बन्धमा । तारा गाउँ विकास समितिको बौद्ध स्थित जग्गाहरु मध्ये शेयरमा लगानी र पट्टा भाडामा दिएको जग्गाका सम्बन्धमा समितिको अधिकतम हित हुनेगरी प्रयोगमा ल्याउनु पर्छ र विगतमा जानी नजानी उल्लेखित योजनामा गल्ती भएको छ भनेपनि त्यसलाई सच्याई समितिको स्वामित्वमा ल्याउनु पर्छ भनी समिति संचालक समितिबाट निर्णय भई तालुकदार मन्त्रालयमा समेत आवश्यक कार्यका लागि पठाइएको ।
- ❖ हायतका कर्मचारी गोविन्दराम परियारलाई दलालीको भुमिकामा प्रयोग गरी करोडौं रुपैयाँ चलखेल गरेको सम्बन्धमा
तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स कम्पनी लिमिटेडका कर्मचारी गोविन्दराम परियारलाई तारा गाउँ विकास समिति र तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेडको काम कारवाहीको सिलसिलामा प्रल्हाद नेउपाने आफू तारा गाउँ विकास समितिमा समितिको तर्फबाट संचालक सदस्यको हैसियतले बैठकमा सहभागी हुँदा मात्र चिनापर्ची भएको र सो बाहेक निजसँग अन्य कुनै सम्बन्ध नरहेको ।
- ❖ अध्यक्ष प्रल्हाद न्यौपानेले अनैतिक कार्य गरी अकुत सम्पति आर्जन गरेको भन्ने सम्बन्धमा प्रल्हाद न्यौपानेले समितिको अध्यक्षको हैसियतले समितिको नियमावलीमा व्यवस्था भएको बैठक भत्ता र सोही निमावली अनुसूची ८ को (क) मा व्यवस्था भएको भ्रमण खर्च, नियमावलीमा व्यवस्था भई संचालक समितिले तोकिएको सिमित सुविधा बाहेक अरु कुनै सुविधा प्राप्त नहुने साथै नेपाल सरकार, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको मन्त्रीपरिषद्को मिति २०७६/०८/२९ गतेको निर्णय अनुसार समितिको सदस्य सचिव नियुक्त नहुँदासम्म सदस्य सचिवले गर्ने कार्य सम्पादन गर्ने गरी थप जिम्मेवारी पाई कार्य गरेको अवधिमा सदस्य सचिवका लागि तोकिएको सेवा सुविधा बाहेक अन्य कुनै पनि सेवा सुविधा उपभोग नगरेको ।
- ❖ अध्यक्ष प्रल्हाद न्यौपानेले नेता , नातागोतालाई महँगो होटलमा जमघट गराई पर्यटन तथा टुरिष्ट विकासको नाममा खर्च गरी विल भुक्तानी अफिसबाट भुक्तानी लिएको सम्बन्धमा । तारा गाउँ विकास समितिको संचालक समितिमा संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका प्रतिनिधिहरु तथा नेपाल पर्यटन बोर्डका कार्यकारी अधिकृत, समितिका अध्यक्ष, सदस्य र सदस्य सचिव

समेत गरी सात जनाको संचालक समिति रहने साथै समितिको बार्षिक कार्यक्रम तथा अनुमानित आय व्यय समितिको नियमावलीमा व्यवस्था भए अनुसार खर्च विनियोजन हुने गरेको र समितिको हिसाव किताब नेपाल सरकारको लेखा प्रणाली अनुसार पारदर्शी ढंगले राखिने र हरेक वर्ष महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट खटाइएका लेखा परीक्षकबाट अन्तिम लेखा परीक्षण हुने गरेको र आ.ब. २०७६/७७ सम्मको लेखा परीक्षण सम्पन्न भइ सकेको।

❖ **साथी/भाई, राजनीतिक मान्छे बोलाएर खाजा खुवाई, खाजा खर्च वापत अनियमितता गरेको सम्बन्धमा**

समितिको कार्यालयमा समितिको कामसँग सम्बन्धित आगन्तुकहरू आउँदा आतिथ्यता दर्शाउन अवस्था अनुसार समितिको बजेटको परिधिभित्र रही सामान्य आतिथ्यमा मात्र हुने गरेको।

❖ **आफै काज लेखी व्यक्तिगत घुमफिर गरी भ्रमण प्रतिवेदन विना नै भत्ता खाने गरेको सम्बन्धमा**

तारा गाउँ विकास समितिको बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार संचालन हुने कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा समितिको नियमावलीमा व्यवस्था भए अनुसार नियमित अनुगमन, सुपरिवेक्षण तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने क्रममा उपत्यका भित्र तथा बाहिरका कार्यक्रमहरूको सिलसिलामा भ्रमणमा जानुपर्दा संचालक समितिको निर्णय अनुसार अध्यक्षको हकमा विदा तथा काजको निकास दिने अधिकारी नभएकोले ७ दिन सम्मको विदा तथा काज आफैले स्वीकृत गर्न सकिने निर्णय अनुसार नै भई आएको तथा प्रतिवेदनको हकमा समितबाट सम्पादन हुने कार्यक्रमहरूको चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित मन्त्रालयमा समग्र रूपमा नै पेश हुने गरेको।

❖ **सरकारी गाडीको प्रयोग गरी मर्मत विल बनाई कर्मचारीलाई थर्काएर खाने गरेको सम्बन्धमा**

तारा गाउँ विकास समितिका पदाधिकारी अध्यक्ष तथा सदस्य सचिवलाई संचालक समितिको निर्णय तथा नियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिम मासिक इन्धनको व्यवस्था हुने गरेको र सवारी साधन प्रयोग गरेको सवारी चालकले लगबुक राखे अनुसार नियमानुसार माग फाराम भरी मासिक तोकिएको इन्धन सीमा भित्र रही सवारी चालकले नै लगबुकमा उल्लेख गर्ने गरेको साथै सवारी साधन मर्मतका सम्बन्धमा सवारी चालकले मर्मत गर्नुपर्ने अवस्थामा नियमानुसारको माग फाराम भरी स्वीकृत दिने अधिकारीबाट स्वीकृत गराई वर्कसपबाट नियमानुसारको दरभाउ पत्र स्वीकृत गरी मर्मत गर्ने गरेको।

६. निष्कर्षः

- ☞ तारा गाउँ विकास समितिले मिति २०४८/०४/२० गते द राइजिड नेपाल राष्ट्रिय दैनिकमा प्रकाशित सूचना बमोजिम तारा गाउँ विकास समिति र अरुण कुमार सर्राफ तथा दिनेश लाल श्रेष्ठ बीच मिति २०४८/०९/१० मा भएको सम्झौता पत्रमा दुवै पक्षहरूले कम्तिमा ३०० वटा कोठाहरू भएको नेपाली कला र संस्कृतिको बढी भन्दा बढी प्रयोग भएको सुपर डिलक्स पाँच तारे होटल सहितको तारा गाउँ सांस्कृतिक विकास केन्द्र (यसपछि "परियोजना" भनिएको) विकास गरी संचालन गर्ने गरी एक पब्लिक लिमिटेड कम्पनी खडा गर्ने सहमति भएको ।
- ☞ तारा गाउँ विकास समिति र संयुक्त लगानीकर्ता आइसिटिसि, सर्राफ तथा श्रेष्ठ समूहबीच October 1992 तदनुसार २०४९/०६/२२ मा संयुक्त लगानी सम्झौता (Joint Venture Agreement) भएको देखिन्छ। सो बमोजिम संयुक्त लगानी सम्झौतामा उल्लेखित उद्देश्य र नाम भएको तारा गाउँ रिजेन्सी होटल्स लिमिटेड कम्पनीको स्थापना भएको । संयुक्त उद्यम सम्झौता (JVA) को दफा २ मा लागत अनुमान १५० करोड हुने भनिएको र दफा ३.४ मा तारा गाउँ विकास समितिको शेयर रु.१७ करोड हुने भनिएको, दफा ३.५ मा श्री ५ को सरकार उद्योग विभागको स्वीकृति लिई यस सम्झौताको अधिनमा रही दुवै पक्षको आपसी समझदारीमा दफा ३.४ मा उल्लेख शेयर अनुपात आवश्यकता अनुसार बढाउन र घटाउन सकिनेछ भन्ने व्यवस्था भएको । कम्पनी दर्ता पूर्व भएको संयुक्त लगानी सम्झौताको शर्त नम्बर ५.८ मा "The company shall be operated and managed as a private sector company having full operational autonomy, managerial freedom and the company shall be run on a commercial basis" भनी उल्लेख भएको ।
- ☞ तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिको रु १७ करोड लगानीको अनुपात कम्पनीको साविकको शेयर पुँजी रु. ७४,४०,८७,५०० हुँदा २२.८५ प्रतिशत भएको , वर्तमान पुँजी १८८.६६ करोड पुग्दा समितिको शेयर घटेर ९.०१ प्रतिशत हुनुलाई अन्यथा मान्न सकिएन । ऋण पुनसंरचना गरी ऋणलाई साधारण शेयरमा रूपान्तरण र अग्राधिकार शेयरलाई साधारण शेयरमा परिवर्तनबाट शेयर पुँजी बृद्धि हुँदा समितिले आफ्नो भागमा परेको हकप्रद शेयर खरिद नगरेबाट शेयर प्रतिशत घटन गएको देखिन्छ। तारा गाउँ विकास समितिको भागमा परेको हकप्रद शेयर रु.१०.२० करोडको लिएको भए शेयर १३.६८% हुने देखिन्छ। एशियाली विकास बैंकसँग भएको सम्झौता तथा प्रबन्धपत्र र नियमावली अनुसार रु. ७४ करोड ४० लाख चुक्ता पुँजी रहेको अवस्थाबाट मिति २०६२/१२/१३ को हकप्रद र मिति २०६४/०१/१० को ऋण पुनसंरचना गरी ऋणलाई ईक्वीटीमा परिणत गर्दा शेयरपुँजी रु.१६७.४४ करोड अर्थात् शुरु पुँजीको १२५ प्रतिशत बृद्धि भई पुँजी संरचनामा परिवर्तन भएको देखियो। हकप्रद शेयर जारी गर्न र ऋण पुनसंरचना लगायतका महत्वपूर्ण दुरगामी महत्व राख्ने निर्णय गर्दा समितिबाट प्रतिनिधित्व गर्ने सञ्चालकसहितको समितिबाट निर्णय भई साधारणसभाबाट पारित भएको देखिन्छ। हकप्रद शेयर खरिद गर्न तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडले तारा गाउँ विकास समितिलाई पटकपटक अनुरोध गरेको तर समितिले पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमा अनुरोध गर्नु बाहेक कारवाहीको लागि कुनै अग्रसरता लिएको देखिएन। प्रस्तुत पृष्ठभूमिमा तारा गाउँ विकास समितिले अविलम्ब आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी आफ्नो हिस्साको तारा गाउँ विकास समितिको भागमा परेको रु.१०.२० करोडको हकप्रद शेयर प्राप्त गर्न उपयुक्त हुने देखिन्छ।

☞ तारा गाउँ विकास समिति र राधेश्याम सर्राफ समेत बीच संयुक्त लगानी सम्बन्धि सम्झौता गरी तारा गाउँ क्षेत्रमा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेड स्थापनाको लागि तारा गाउँ विकास समिति अन्तर्गत रहेको ३०४ रोपनी जग्गा मध्ये १५० रोपनी जग्गा प्रति रोपनी रु १० लाखका दरले उक्त लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिले शेयर लगानी गर्ने र बाँकी १५४ रोपनी लिजको रूपमा दिने मं.प. बै.सं. ५१।०४९ को श्री ५ को सरकारको (मिति २०४९/०८/०५ को पत्र) निर्णय विपरित समिति र कम्पनी विच भएको सम्झौता:

क) मिति २०५१ जेष्ठ ५ गते (1994 May 19) समिति र कम्पनी विचकोलिज संझौताको धारा २ अन्तर्गत अवधि र शुरुवात को दफा २.४ मा "यस संझौतामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि तारा गाउँ विकास समितिले यस सम्झौता अन्तर्गत लिजमा दिएको १४८ रोपनी जग्गा पुरैको स्वामित्व धारा ५ मा गरिएको व्यवस्था बमोजिम कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण गर्ने रजिष्ट्रेशन लिखित पास गरिदिए पछि यो संझौता स्वतः अन्त्य हुनेछ । यदि कुनै कारणवस जग्गाको स्वामित्व कम्पनी नाममा तोकिएको अवधिको भित्र हस्तान्तरण गर्न नसकिएमा वा नभएमा यस लिज सम्झौता बमोजिम जग्गाको प्रयोग यसको पूर्ण अवधिभर कायमै रहने छ । तर पछि कुनै समयमा जग्गाको स्वामित्व हस्तान्तरण सम्भव भएमा सो हस्तान्तरणको कार्य परस्परमा सहमति गरिएको मितिमा हुन सक्नेछ" ।

ख) मिति २०५१ जेष्ठ ५ गते (1994 May 19) गरेको लिज संझौताको धारा ५ अन्तर्गत तारा गाउँ विकास समितिले विशेष रूपमा गरेको मञ्जुरी को दफा ५.१ मा "तारा गाउँ विकास समितिले कुनै शर्त नराखि र पछि अन्यथा नहुने गरी यस संझौता अन्तर्गत तारा गाउँ विकास समितिको स्वामित्वमा रहेको र कम्पनीलाई लिजमा दिएको १४८ रोपनी जग्गा पूरै संयुक्त उपक्रम सम्झौताको धारा ६.१ बमोजिम होटल पूर्ण रूपमा व्यवसायिक संचालनमा आएको पाँच वर्ष भित्र पारस्परिक रूपमा सहमति गरेको मितिमा कम्पनीलाई हस्तान्तरण गर्न मञ्जुरी जनाएको छ" ।

☞ तारा गाउँ विकास समितिका अध्यक्ष श्री प्रल्हाद नेउपाने उपर परेका उजुरीहरुमा लगाईएको विभिन्न आरोपहरुमा बुँदा गत रूपमा छानविन गर्दा पुष्टि हुने आधार नपाइएको ।

७. राय/ सुझाव :-

➤ तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिको रु १७ करोड लगानीको अनुपात कम्पनीको साविकको शेयर पुँजी रु. ७४,४०,८७,५०० हुँदा २२.८५ प्रतिशत भएको , ऋण पुनसंरचना गरी ऋणलाई साधारण शेयरमा रूपान्तरण र अग्राधिकार शेयरलाई साधारण शेयरमा परिवर्तनबाट शेयर पुँजी बृद्धि भई वर्तमान पुँजी १८८.६६ करोड पुग्दा समितिको शेयर घटेर ९.०१ प्रतिशत हुनुलाई अन्यथा मान्न सकिएन । समितिले आफ्नो भागमा परेको हकप्रद शेयर खरिद नगरेबाट शेयर प्रतिशत घटन गएको र समितिको भागमा परेको हकप्रद शेयर रु.१०.२० करोडको लिएको भए शेयर १३.६८% हुने देखिन्छ । हकप्रद शेयर खरिद गर्न तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडले तारा गाउँ विकास समितिलाई पटकपटक अनुरोध गरेको तर समितिले पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमा अनुरोध गर्नु बाहेक कारवाहीको लागि कुनै अग्रसरता लिएको देखिएन । प्रस्तुत पृष्ठभूमिमा तारा गाउँ विकास समितिले अविलम्ब आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी आफ्नो हिस्साको समितिको भागमा परेको रु.१०.२० करोडको हकप्रद शेयर प्राप्त गर्न समितिलाई निर्देशन दिन उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

- तारा गाउँ विकास समिति र राधेश्याम सर्राफ समेत बीच संयुक्त लगानी सम्बन्धि सम्झौता गरी तारा गाउँ क्षेत्रमा तारा गाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेड स्थापनाको लागि तारा गाउँ विकास समिति अन्तर्गत रहेको ३०४ रोपनी जग्गा मध्ये १५० रोपनी जग्गा प्रति रोपनी रु १० लाखका दरले उक्त लिमिटेडमा तारा गाउँ विकास समितिले शेयर लगानी गर्ने र बाँकी १५४ रोपनी लिजको रूपमा दिने मं.प. बै.सं. ५१।०४९ को श्री ५ को सरकारको (मिति २०४९/०८/०५ को पत्र) निर्णय विपरित समिति र कम्पनी विच लिज सम्झौता भएको, उक्त सम्झौता बमोजिम होटल पूर्ण रूपमा सञ्चालनमा आएको पाँच वर्ष भित्रमा लिज सम्झौता बमोजिमको १४८ रोपनी जग्गा कम्पनीको नाममा स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने भन्ने सम्झौताको प्रावधान अनुसार स्वामित्व हस्तान्तरण भइ नसकेकोदेखिएता पनि सम्झौतामा "तर पछि कुनै समयमा जग्गाको स्वामित्व हस्तान्तरण सम्भव भएमा सो हस्तान्तरणको कार्य परस्परमा सहमति गरिएको मितिमा हुन सक्नेछ" भन्ने उल्लेख भएको हुँदा समितिले कम्पनिलाई लिजमा दिएको १४८ रोपनी जग्गाको स्वामित्व कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण हुन सक्ने सम्भावना जिवीतै रहेको देखिँदा लिज सम्झौताको धारा २ को (२.४) र धारा ५को (५.१) बमोजिम समितिको १४८ रोपनी जग्गा पुरैको स्वामित्व कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण नगर्न/नगराउन तथा लिज सम्झौताको उल्लेखित (२.४ र ५.१) दफा को स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने प्रावधान संसोधन गर्न/गराउन समितिलाई निर्देशन दिन उपयुक्त देखिन्छ ।
- मिति २०४९ आश्विन २२ गते(1992 Oct 22)भएको संयुक्त उपक्रम सम्झौताको धारा ७ को दफा ७.२ मा " संयुक्त उपक्रमले तारा गाउँ विकास समितिलाई कम्पनीले जुनसुकै कारणले गर्दा पनिजग्गा बेचन खोजेमा विरोध जनाउने कुराको विश्वास दिलाएको छ" भन्ने उल्लेख हुँदा सम्झौताको यस बुँदालाई मध्येनजर गर्दा समितिले कम्पनीको शेयर वापत लगानी गरेको उक्त जग्गा कुनै पनि अवस्थामा बेच विखन गर्न नसक्ने देखिँदा सम्झौताको यस दफा लाई समितिले स्मरण राखि राख्नका लागि निर्देशन दिन उपयुक्त देखिन्छ ।
- तारा गाउँ विकास समितिको बौद्ध स्थित हायत रिजेन्सी होटल परिधि बाहिर रहेको टुक्रा जग्गाहरु अतिक्रमण हुनबाट बचाई संरक्षण गर्न/गराउन समितिलाई निर्देशन दिन उपयुक्त देखिन्छ ।
- तारा गाउँ विकास समितिका अध्यक्ष श्री प्रल्हाद नेउपाने उपर परेका उजुरीहरुमा लगाईएको विभिन्न आरोपहरुमा बुँदागत रूपमा छानविन गर्दा पुष्टि हुने आधार नपाइएकोले तामेलीमा राख्न उपयुक्त देखिन्छ ।

राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्रको मिति २०७८/०८/०९ को निर्णय

१. तारागाउँ विकास समितिको जग्गा समितिका पदाधिकारी र मन्त्रालयको मिलेमतोमा २० करोड सम्मको घोटला गरेको भन्ने व्यहोराको उजुरीको सम्बन्धमा छानविन गरी प्रतिवेदन पेश गर्न गठित टोलीबाट पेश भएको छानविन प्रतिवेदन उपर छलफल गर्दा देहाय बमोजिम गर्न तारागाउँ विकास समितिलाई लेखी फाइल तामेलीमा राखी उजुरीको लगत कट्टा गर्ने निर्णय गरियो:-
- क. आवश्यक प्रकृया पूरा गरी आफ्ना हिस्सामा परेको तारागाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडको हदप्रद शेयर प्राप्त गर्न निर्देशन दिने ।

- ख. मिति २०५१/२/५ गते तदनुसार सन् १९९४ मे १९ मा तारागाउँ विकास समिति र राधेश्याम सर्राफ समेत बीच संयुक्त लगानी सम्बन्धी भएको सम्झौताको दफा ५(१) बमोजिम पाँच वर्ष भित्रमा लिज सम्झौता बमोजिमको १४८ रोपनी जग्गा कम्पनीको नाममा स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने तथा दफा २.४ मा कुनै कारण बस जग्गाको स्वामित्व कम्पनीको नाममा तोकिएको अवधि भित्र हस्तान्तरण गर्न नसकिएमा वा नभएमा यस लिज सम्झौताम बमोजिम जग्गाको प्रयोग यसको पूर्ण अवधि भर कायमै रहने छ तर पछि कुनै समयमा जग्गाको स्वामित्व हस्तान्तरण सम्भव भएमा सो हस्तान्तरणको कार्य परस्परमा सहमति गरीएको मितिमा हुन सक्ने छ भन्ने उल्लेख भएको हुँदा समितिले कम्पनीलाई लिजमा दिएको १४८ रोपनी जग्गाको स्वामित्व कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण हुन सक्ने सम्भावना जीवितै रहेको देखिँदा लिज सम्झौताको धारा २ को (२.४) र धारा ५ को (५.१) बमोजिम समितिको १४८ रोपनी जग्गाको स्वामित्व कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण नगर्न/नगराउन तथा लिज सम्झौताको उल्लेखित (२.४ र ५.१) दफा को स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने प्रावधान संशोधन गर्न/गराउन निर्देशन दिने ।
- ग. मिति २०४९ आश्विन २२ गते(1992 Oct 22) भएको संयुक्त उपक्रम सम्झौताको धारा ७ को दफा ७.२ मा "संयुक्त उपक्रमले तारा गाउँ विकास समितिलाई कम्पनीले जुनसुकै कारणले गर्दा पनि जग्गा बेचन खोजेमा समितिले विरोध जनाउन पाउने कुराको विश्वास दिलाएको छ" (JVC assures TGDB that they will oppose selling the land by the company for any reason whatsoever) भन्ने उल्लेख हुँदा सम्झौताको यस बुँदालाई पूर्ण पालन गरी समितिको नाममा शेयर वापत रहेको १५० रोपनी जग्गाको संरक्षण गर्न निर्देशन दिने ।